

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Rechterlijke toetsing van hoge transacties in strafzaken: contracteren onder toezicht

Crijns, J.H.; Breedveld-de Voogd, C.G.; Castermans, A.G.; Krans, H.B.; Wissink, A.

Citation

Crijns, J. H. (2020). Rechterlijke toetsing van hoge transacties in strafzaken: contracteren onder toezicht. In C. G. Breedveld-de Voogd, A. G. Castermans, H. B. Krans, & A. Wissink (Eds.), *Sluitertijd - Reflecties op het werk van Jaap Hijma* (pp. 389-403). Deventer: Wolters Kluwer. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/138036>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/138036>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Rechterlijke toetsing van hoge transacties in strafzaken: contracteren onder toezicht

*Jan Crijns*¹

Inleiding

In 2001 startte ik onder de werktitel ‘Contracteren met het Openbaar Ministerie’ met een promotieonderzoek onder begeleiding van Tineke Cleiren en Jaap Hijma, dat uiteindelijk resulteerde in mijn proefschrift ‘De strafrechtelijke overeenkomst’.² Mijn thuisbasis vormde de Leidse afdeling Straf- en strafprocesrecht, maar vanaf het begin af aan betrof het een onderzoek op het snijvlak van straf(proces)recht en civiel recht, waarbij de centrale vraag was of en in hoeverre het civiele contractenrecht toepasbaar was op dan wel inspiratie kon bieden voor op consensualiteit gebaseerde strafrechtelijke rechtsfiguren. Hierbij ging het niet alleen om de verschillende vormen van ‘schikkingen’ gericht op de buitengerechtelijke afdoening van strafbare feiten, maar bijvoorbeeld ook om afspraken met kroongetuigen gericht op het verkrijgen van voor het bewijs bruikbare getuigenverklaringen in ruil voor strafvermindering voor de getuige in diens eigen strafzaak. Afgestudeerd als strafrechtjurist was ik beduidend meer vertrouwd met de strafrechtelijke kant van de zaak dan met de civielrechtelijke. Voortdurend wist ik mij echter gesteund door het scherpe oog van Jaap, die mij met zijn kenmerkende bescheidenheid maar altijd met veel aandacht en toewijding voor civielrechtelijke valkuilen behoeftte. Ook ruim tien jaar later kijk ik nog met veel waardering en genegenheid terug op onze samenwerking in deze voor mij academisch vormende jaren. Zonder de betrokkenheid van Jaap zou ik nooit mijn voorliefde voor de domeinoverstijgende bestudering van het strafrecht hebben kunnen ontwikkelen. Met veel plezier keer ik in deze bijdrage ter ere van Jaap dan ook terug bij een van de aspecten van de thematiek van destijds: de transactie tussen het Openbaar Ministerie en de verdachte gericht op de buitengerechtelijke afdoening van

¹ Jan Crijns is hoogleraar straf- en strafprocesrecht aan het Instituut voor Strafrecht & Criminologie van de Universiteit Leiden. Hij is tevens als raadsheer-plaatsvervanger verbonden aan het Gerechtshof Den Haag.

² Zie J.H. Crijns, *De strafrechtelijke overeenkomst. De rechtsbetrekking met het Openbaar Ministerie op het grensvlak van publiek- en privaatrecht* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2010. Zie voor een verkorte weergave van een aantal kerngedachten uit mijn proefschrift J.H. Crijns, ‘Overeenkomsten binnen het strafrecht’, AA 2013/7-8, p. 538-545.

strafbare feiten. Hierbij richt ik mij in het bijzonder op de actuele ontwikkelingen daaromtrent, te weten het voorstel tot invoering van voorafgaande rechterlijke controle wanneer het gaat om een zogenoemde ‘hoge of bijzondere transactie’, welk voorstel zijn oorsprong vindt in de maatschappelijke en politieke commotie naar aanleiding van enkele zeer omvangrijke schikkingen. In het navolgende bespreek ik de achtergronden en de inhoud van dit voorstel, om dit vervolgens door een meer civielrechtelijke bril te bezien. Ik begin echter met enkele meer inleidende beschietingen om ook de lezer die minder in het strafrecht thuis is, op hoofdlijnen vertrouwd te laten geraken met de transactie als verkorte afdoeningsmodaliteit in strafzaken.

Rechtskarakter transactie

De transactie vindt zijn wettelijke grondslag in art. 74 Sr, dat bepaalt dat ‘de officier van justitie [...] voor de aanvang van de terechtzitting een of meer voorwaarden [kan] stellen ter voorkoming van [...] strafvervolgning’. Op enigszins omfloerste wijze maakt deze zinsnede duidelijk dat de transactie een instrument is gericht op de afdoening van strafbare feiten buiten de rechter om. Hierbij is destijds gekozen voor een constructie waarin de verdachte het vervolgingsrecht van de officier van justitie als het ware ‘afkoopt’ door (zich bereid te verklaren) aan bepaalde voorwaarden te voldoen. In dit verband gaat het blijkens art. 74 lid 2 Sr om voorwaarden zoals de betaling van een geldsom, het betalen van een schadevergoeding aan het slachtoffer of het verrichten van een taakstraf.³ Belangrijk is dat de transactie als zodanig geen vaststelling of erkenning van schuld inhoudt; strikt genomen blijft deze in het midden en gaat het enkel om het afkopen van het vervolgingsrecht van het Openbaar Ministerie, waarmee de weg naar het later alsnog instellen van een strafvervolgning voor hetzelfde feit is afgesneden en de onderliggende strafzaak is afgedaan. Vanuit de gedachte ‘waar rook is, is vuur’, pleegt de samenleving hier doorgaans wat anders tegenaan te kijken en ook zij aangetekend dat met het aangaan van een transactie een aantekening op de Justitiële Documentatie (het ‘strafblad’) niet wordt voorkomen.⁴

De transactie bestaat al sinds jaar en dag en is destijds in het Wetboek van Strafrecht neergelegd in de vorm van een vervolgingsbeletsel, in die zin dat art. 74 Sr bepaalt dat een geslaagde transactie in de weg staat aan het (later) instellen van

³ Gezien het feit dat art. 113 lid 3 Grondwet het opleggen van vrijheidsstraffen tot het exclusieve domein van de rechter rekent, kunnen de gestelde voorwaarden niet tot vrijheidsbeneming strekken.

⁴ Zoals nog ter sprake komt, stellen de minister en het Openbaar Ministerie zich in het kader van de hoge transactie op het standpunt dat de verdachte door met de transactie in te stemmen, wel degelijk schuld erkent. Zie *Aanhangsel van de Handelingen II* 2017/18, 2207, p. 1-5; alsmede E. Sikkema & W.S. de Zanger, ‘Schikken of beschikken? Buitengerechtelijke afdoening van grote en bijzondere strafzaken in een gemoderniseerd Wetboek van Strafvordering’, *Platform Modernisering Strafvordering* 2019/4.

een strafvervolging voor hetzelfde feit. Met minstens evenveel recht had de wetgever er destijds voor kunnen kiezen de transactie in het Wetboek van Strafvordering te regelen, daarmee het karakter van de transactie als zelfstandige (buitengerechtelijke) afdoeningsmodaliteit accentuerend.⁵ Dat is destijds evenwel niet gebeurd, wat er wellicht mede aan ten grondslag ligt dat de wettelijke regeling weinig zegt over de vraag hoe een transactie tot stand komt en hoe deze rechtsfiguur moet worden geduid. De strafrechtelijke dogmatiek is het er echter over eens dat de transactie als een consensuele rechtsfiguur moet worden beschouwd, die tot stand komt door middel van aanbod en aanvaarding. Daarin verschilt de transactie wat betreft zijn rechtskarakter duidelijk van zijn 'opvolger', de strafbeschikking in de zin van art. 257a Sv, nu een strafbeschikking – zoals de gehanteerde terminologie al doet vermoeden – gebaseerd is op een eenzijdige rechtshandeling van de officier van justitie (die de verdachte vervolgens enkel uit de wereld kan helpen door daartegen het rechtsmiddel van verzet in te stellen).⁶ Bij de transactie is dat niet het geval; niet voor niets wordt deze in het maatschappelijk verkeer ook wel aangeduid als een schikking.⁷

Gezien dit consensuele karakter is de transactie in de literatuur wel als een publiekrechtelijke overeenkomst geduid.⁸ Op die benadering voortbouwend, heb ik in mijn eigen proefschrift de transactie geduid als een strafrechtelijke overeenkomst, nu de transactie ten eerste volledig beantwoordt aan de kenmerken van een (wederkerige) overeenkomst zoals deze in de civielrechtelijke dogmatiek wordt gedefinieerd en ten tweede over de uitoefening van een strafrechtelijke bevoegdheid wordt gecontracteerd (te weten het afzien van de uitoefening van het vervolgingsrecht door het Openbaar Ministerie). Nu volgens de strafrechtelijke dogmatiek de transactie enkel daadwerkelijk tot stand komt wanneer de verdachte binnen een door het Openbaar Ministerie gestelde termijn aan de gestelde

5 Zie over het meerduidige rechtskarakter van de transactie ook P. Osinga, *Transactie in strafzaken. Een onderzoek naar de positie van de transactie in het strafrechtelijk systeem* (diss. Tilburg), Arnhem: Gouda Quint 1992, p. 197-206, waar hij onderscheid maakt tussen de transactie als sanctie en de transactie als procedure.

6 Zie *Kamerstukken II 2004/05*, 29849, 3, p. 2. Zie voorts over de verschillen in rechtskarakter tussen de transactie en de strafbeschikking M. Kessler, *De strafbeschikking*, Deventer: Wolters Kluwer 2015, p. 5-11.

7 Een 'schikking' is strafrechtelijk gezien een wat lastige term, nu voorwaardelijke septs – een met de transactie vergelijkbare rechtsfiguur, zij het gericht op het stellen van gedragsvoorwaarden (zie art. 167 lid 2 en art. 244 lid 3 Sv) – evengoed als schikkingen kunnen worden beschouwd en de term daarmee in die zin wat onbepaald is. Bovendien is de term schikking in de wettelijke regeling reeds gereserveerd voor de specifieke rechtsfiguur waarin Openbaar Ministerie en verdachte ingevolge art. 511c Sv een afspraak over de hoogte van het te ontnemen wederrechtelijk verkregen voordeel maken. Dat neemt niet weg dat in het navolgende de term 'schikking' zo nu en dan wordt gebezigd, omdat deze doel en strekking van de transactie nu eenmaal helder tot uitdrukking brengt.

8 Zie Osinga, *Transactie in strafzaken* 1992, p. 198-199.

voorwaarden voldoet,⁹ is deze overeenkomst – vertaald naar de terminologie van het contractenrecht – vervolgens nader geduid als ‘een overeenkomst die tot stand komt door een aanbod onder ontbindende tijdsbepaling en een aanvaarding door directe voldoening aan de transactievoorwaarden of door de enkele mededeling van aanvaarding onder de opschortende voorwaarde dat binnen de daarvoor gestelde termijn aan de voorwaarden zal worden voldaan’.¹⁰ Tegelijkertijd betoogde ik dat het overeenkomstenkarakter van de transactie in de praktijk niet altijd even sterk op de voorgrond treedt, met name niet wanneer het gaat om transacties gericht op de afdoening van relatief lichte en veelvoorkomende strafbare feiten die grotendeels door richtlijnen van het Openbaar Ministerie met gefixeerde voorwaarden worden gedictieerd. In dergelijke gevallen wil het nogal eens schorten aan de door het contractenrecht veronderstelde contractsvrijheid.¹¹

De transactiepraktijk

Transacties komen in vele soorten en maten voor. Oorspronkelijk is de transactie met name bedoeld voor de buitengerechtelijke afdoening van relatief lichte, veelvoorkomende strafbare feiten, met als doel de druk op het strafrechtelijk systeem te verlichten. Oorspronkelijk konden ook enkel overtredingen door middel van een transactie worden afgedaan,¹² maar sinds 1983 komen ook misdrijven waarop een gevangenisstraf tot zes jaar is gesteld voor afdoening door middel van een transactie in aanmerking.¹³ In de praktijk kan het dan nog steeds om relatief lichte strafbare feiten gaan: van een eenvoudige winkeldiefstal tot het uitdelen van een ‘droge klap’ in de kroeg. En het gros van de transacties wordt ook voor dergelijke relatief lichte criminaliteit ‘uitgedeeld’. Het bespaart de verdachte een mogelijk kostbare en diffamerende gang naar de rechter, terwijl het voor het Openbaar Ministerie een efficiënte wijze van afdoening is en een bezoek aan de rechter voor de gewenste sanctie in dergelijke zaken niet noodzakelijk is.¹⁴

De wettelijke grens van misdrijven waarop maximaal zes jaar gevangenisstraf is gesteld, maakt het echter ook mogelijk de transactie te gebruiken voor de buitengerechtelijke afdoening van geheel andersoortige criminaliteit, namelijk economische, financiële of milieucriminaliteit. De maatschappelijke schade van dergelijke strafbare feiten kan bepaald omvangrijk zijn, maar de strafbedreiging op dergelijke

9 Zie Osinga, *Transactie in strafzaken* 1992, p. 184-185 en Crijns, *De strafrechtelijke overeenkomst* 2010, p. 175-176.

10 Zie Crijns, *De strafrechtelijke overeenkomst* 2010, p. 182.

11 Zie Crijns, *De strafrechtelijke overeenkomst* 2010, p. 179-182.

12 Zie de Wet van 5 juli 1921 tot vereenvoudiging van de rechtspleging in strafzaken (*Stb.* 1921, 833).

13 Zie de Wet vermogenssancties van 31 maart 1983 (*Stb.* 1983, 153), in werking getreden op 1 mei 1983.

14 Wanneer het Openbaar Ministerie de oplegging van een (voorwaardelijke) vrijheidsstraf aangewezen acht, is een gang naar de rechter gelet op art. 113 lid 3 Grondwet daarentegen wel nodig.

delicten overstijgt zelden de genoemde grens van zes jaar gevangenisstraf, wat ze in beginsel binnen de reikwijdte van de transactie brengt. En zeker wanneer de verdachte een rechtspersoon is, is afdoening langs de weg van de transactie voor beide partijen vaak een aantrekkelijke optie. Vanuit het perspectief van het Openbaar Ministerie geldt immers dat een gevangenisstraf in dergelijke gevallen uit de aard der zaak toch niet aan de orde is, terwijl transigeren tot een sneller, (in termen van procesrisico) veiliger en soms zelfs beter resultaat leidt dan het dagvaarden van de verdachte rechtspersoon voor de strafrechter. Niet alleen worden langs de weg van de transactie soms dermate hoge bedragen overeengekomen dat men zich in gemoede kan afvragen of een rechter deze ooit zou hebben opgelegd, ook biedt de transactie meer mogelijkheden om de betrokken verdachte te bewegen tot het nemen van allerhande *compliance* maatregelen.¹⁵ Daarmee leent de transactie zich in sommige gevallen ook beter dan een rechterlijke uitspraak voor gedragsbeïnvloeding in de toekomst. Ook vanuit het perspectief van de verdachte rechtspersoon valt een kosten-batenanalyse niet zelden in het voordeel van de transactie uit, waarbij met name de wens tot het beperken van imagoschade zwaar kan wegen. Bovendien is de zekerheid van een forse sanctie soms verkieslijker boven de onzekerheid die het voeren van een jarenlange procedure met zich brengt.

Hoewel zij kwantitatief in het niet vallen bij de richtlijngestuurde transacties ter afdoening van lichte, veel voorkomende strafbare feiten, worden in de praktijk dan ook geregeld transacties van flinke omvang gesloten, soms met natuurlijke personen, maar vaker met verdachte rechtspersonen.¹⁶ De meest in het oog springende voorbeelden van de laatste jaren zijn de ‘schikkingen’ met Rabobank,¹⁷ SBM Offshore,¹⁸ VimpelCom¹⁹ en ING, waarbij de schikking met laatstgenoemde de kroon spande met een overeengekomen bedrag van € 775 miljoen.²⁰ Het zal duidelijk zijn dat het hier om een instrument van geheel andere orde gaat dan de huis-tuin-en-keukentransactie ter zake van een bagatel delict.

15 Zie bijv. C.M.I. van Asperen de Boer & M.L. van Duijvenbode, ‘Openheid in schikkingspraktijk OM’, *NJB* 2015/1, p. 21-22.

16 Zie voor een inventarisatie M. Pheijffer & E.L. Zetteler, ‘Geschikt of ongeschikt? That’s the question. Een overzicht van de schikkingspraktijk bij financieel-economische fraude’, *NJB* 2019/415, p. 512-525.

17 Zie <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2013/10/29/rabobank-betaalt-%E2%82%AC-70-miljoen-ter-afwikkeling-van-libor-onderzoek>.

18 Zie <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2014/11/12/sbm-offshore-n.v.-betaalt-ususd-240.000.000-wegens-omkoping>.

19 Zie <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2016/02/18/vimpelcom-betaalt-bijna-400-miljoen-dollar-aan-nederland-voor-omkoping-in-oezbekistan>.

20 Zie <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2018/09/04/ing-betaalt-775-miljoen-vanwege-ernstigenalatigheden-bij-voorkomen-witwassen>.

Bezwaren tegen de huidige regeling en praktijk

Het zal geen verbazing wekken dat het sluiten van transacties van een dergelijke omvang het Openbaar Ministerie ook op de nodige kritiek komt te staan. Zo leidt het aangaan van ‘schikkingen’ bij politiek, pers en publiek al snel tot associaties met achterkamertjespolitiek en klassenjustitie. Waar een traditionele berechting in de openbaarheid plaatsvindt, geschiedt het proces van totstandkoming van hoge transacties in de beslotenheid van de burelen van het Openbaar Ministerie, waarna de samenleving hooguit op de hoogte wordt gesteld van de uitkomst van dat proces. En waar de gemiddelde verdachte zich al snel voor de strafrechter moet verantwoorden, zou de witteboordencrimineel – voorzien van kundige rechtsbijstand – veel beter weten hoe de hazen lopen en hoe weg te blijven van het openbare onderzoek ter terechtzitting. Of en in welke gevallen deze sentimenten en aantijgingen terecht zijn, doet slechts tot op zekere hoogte ter zake; het feit dat ze bij het aangaan van hoge transacties steevast worden geuit, vormt een realiteit op zich, die het Openbaar Ministerie in toenemende mate noopt tot het afleggen van verantwoording over de gemaakte keuze. Sinds een aantal jaren steekt het Openbaar Ministerie dan ook de nodige moeite in het opstellen van persberichten inclusief uitgebreid feitenrelaas bij de bekendmaking van dergelijke hoge transacties.²¹

Er is ook andersoortige kritiek, bijvoorbeeld de vrees dat de rechtsontwikkeling stagneert wanneer complexe juridische problematiek te weinig aan de rechter wordt voorgelegd²² en dat een dergelijke wijze van afdoening weinig bijdraagt aan normbevestiging.²³ Ook worden geregeld vraagtekens geplaatst bij de mate van vrijwilligheid waarmee de transactie tot stand komt en de evenwichtigheid van het eindresultaat. Wordt de verdachte – klem als deze zit in het vangnet van justitie – niet al te zeer voor het blok gezet met mogelijk een voor hem erg nadelige *deal* tot gevolg? In zekere zin is deze kritiek spiegelbeeldig aan de hiervoor genoemde kritiek vanuit de samenleving en de politiek die ervoor vrezen dat ‘de hoge heren er weer gemakkelijk mee wegkomen’. Feit is dat strikt juridisch bezien de verhouding tussen de contractspartijen inderdaad door een zekere mate van ongelijkwaardigheid wordt gekenmerkt,²⁴ nu het Openbaar Ministerie altijd het middel van dagvaarding achter de hand heeft op het moment dat de transactie niet slaagt. Weglopen van de ‘onderhandelingstafel’ is voor de verdachte rechtspersoon dan ook een weinig aantrekkelijke optie. Daar staat tegenover dat het Openbaar Ministerie zijn hand ook niet moet overspelen, omdat – zoals hiervoor besproken – dagvaarding ook voor het Openbaar Ministerie vaak een weinig aantrekkelijke optie is, zeker wanneer het om een omvangrijke en complexe verdenking gaat. Ook zal

21 Zie Van Asperen de Boer & Van Duijvenbode, *NJB* 2015/1. Zie ook de volgende paragraaf.

22 Zie C.M.I. van Asperen de Boer & M.L. van Duijvenbode, ‘Schikkingscultuur in fraudezaken ondermijnt de rechtsontwikkeling’, *NJB* 2014/521.

23 Zie G.J.M. Corstens, ‘Megaschikkingen’, in: J. Balkema e.a. (red.), *Praktisch en veelzijdig. Vriendenboek voor Paul Vegter* (liber amicorum), Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 98-99.

24 Zie Crijns, *De strafrechtelijke overeenkomst* 2010, p. 527-532.

de verdachte in dit type zaken doorgaans op hooggekwalificeerde rechtsbijstand kunnen bogen. Aldus hoeft de juridische ongelijkwaardigheid tussen de betrokken partijen zich niet zonder meer in een situatie van feitelijke ongelijkwaardigheid te vertalen.

Normatief kader hoge en bijzondere transacties

Waar het transigeren met verdachten in de regel een vormvrije aangelegenheid is – waarbij enkel de kaders voor wat betreft de aan de transactie te verbinden voorwaarden door de wet worden gegeven (en in de meeste gevallen door richtlijnen nader worden ingevuld) – schrijft de huidige Aanwijzing hoge transacties en bijzondere transacties²⁵ in geval van het sluiten van dergelijke transacties een bijzondere procedure voor. Hierbij geldt dat een transactie volgens de aanwijzing als ‘hoge transactie’ heeft te gelden wanneer: (a) de voorwaarde ex artikel 74 lid 2 sub a Sr (betaling aan de Staat van een geldsom) het bedrag van € 50.000,- te boven gaat, terwijl deze voorwaarde niet uit bestaande richtlijnen voortvloeit; of (b) het totale bedrag dat met de transactie is gemoeid (inclusief eventuele bedragen ter voordeelsontneming of schadevergoeding) het bedrag van € 500.000,- te boven gaat. Hoewel er ‘geen volledig sluitende definitie’ voor het begrip ‘bijzondere transactie’ valt te geven, is hiervan volgens de aanwijzing sprake indien ‘afdoening van de zaak met een transactie niet op voorhand de meest logische mogelijkheid lijkt en/of op onbegrip kan stuiten’. Hoewel beide categorieën zich maar ten dele van elkaar laten onderscheiden, richt ik mij in het navolgende vooral op de ‘hoge transactie’, nu de ‘bijzondere transactie’ in de praktijk een beduidend minder grote rol van betekenis speelt.

De aanwijzing neemt voor de genoemde categorieën zaken tot uitgangspunt: ‘niet transigeren [...] (maar voorleggen aan de rechter), tenzij daar een zeer goede reden voor is’. Indien ondanks dit uitgangspunt toch voor het sluiten van een hoge of bijzondere transactie wordt gekozen, schrijft de aanwijzing een speciale procedure voor. Wanneer de verdachte en de zaaksofficier van justitie tot overeenstemming zijn gekomen over de voorgenomen transactie, dient deze na een interne toetsingsprocedure te hebben doorlopen via het College van procureurs-generaal aan de Minister van Justitie en Veiligheid te worden voorgelegd. Vervolgens dient de minister te beoordelen of hij ‘die voorgenomen afdoening voor zijn politieke verantwoordelijkheid wil nemen’.²⁶ Wanneer dat niet het geval is, kan hij volgens de aanwijzing gebruikmaken van zijn bevoegdheid het Openbaar Ministerie een bijzondere aanwijzing te geven in de zin van art. 127 Wet RO, ertoe strekkende dat de zaak aan de rechter dient te worden voorgelegd in plaats van door middel van een transactie te worden afgedaan. Overigens kan worden betwijfeld of het snel

²⁵ Zie de Aanwijzing hoge transacties en bijzondere transacties van 13 oktober 2008 (*Stcrt.* 2008, 209), in werking getreden op 1 november 2008.

²⁶ Zie hierover uitgebreid S. Kerssies, ‘Hoge transacties en de politieke verantwoordelijkheid voor het Openbaar Ministerie’, *AA* 2020/5, p. 464-474.

zover zal komen, nu de minister wordt geacht uiterst terughoudend om te springen met zijn bevoegdheid aanwijzingen in individuele strafzaken te geven²⁷ en eventuele aarzelingen omtrent een voorgenomen transactie vermoedelijk langs meer informele weg (bijv. tijdens het periodieke overleg tussen de minister en de voorzitter van het College van procureurs-generaal) hun weg naar het Openbaar Ministerie zullen vinden. Wanneer de minister wel besluit zijn fiat aan de voorgenomen transactie te geven, kan deze daadwerkelijk worden gesloten. Voorts bepaalt de aanwijzing dat de hoge transactie vergezeld dient te gaan van een persbericht. Dit persbericht dient in ieder geval de naam van de verdachte te vermelden alsmede de strafbare feiten ter zake waarvan wordt getransigeerd. Voorts dient beknopt te worden ingegaan op de beweegredenen voor afdoening door middel van een transactie. Ook bepaalt de aanwijzing dat de inhoud van het persbericht wordt ‘vastgesteld door het OM’, daarmee de wind uit de zeilen nemend van suggesties dat ook de precieze bewoordingen van het begeleidende persbericht – met name wat betreft het onderliggende feitencomplex – in de praktijk volledig ‘uit-onderhandeld’ zouden worden. Met dit alles wordt ‘geanticipeerd op de – gegeven de aard van de zaken – onvermijdelijke maatschappelijke aandacht voor de zaak in kwestie’. Bovendien beoogt dit persbericht te compenseren voor ‘het uitblijven van publiciteit naar aanleiding van een openbare behandeling ter terechtzitting en een in het openbaar uitgesproken rechterlijke uitspraak en de generaal preventieve werking die daarvan uit gaat’.²⁸ Aldus betoont de aanwijzing zich gevoelig voor de vraagtekens die het sluiten van hoge transacties binnen de samenleving kan oproepen, al valt wel op dat de aanwijzing niet voorschrijft dat ook de inhoud van de transactievoorwaarden openbaar wordt gemaakt. Sinds enige tijd is het Openbaar Ministerie hier – onder toenemende maatschappelijke druk – echter wel mee begonnen, waarbij het persbericht behorende bij de eerdergenoemde schikking met ING een duidelijk voorbeeld van deze nieuwe koers vormt.²⁹ Ook stellen de minister en het Openbaar Ministerie zich – niettegenstaande het eerder gememoreerde gegeven dat de transactie strikt juridisch gezien niets meer inhoudt dan het afkopen van het vervolgingsrecht van het Openbaar Ministerie – tegenwoordig op het standpunt dat afdoening door middel van een hoge transactie alleen aan de orde kan zijn wanneer de verdachte zijn betrokkenheid bij de strafbare feiten waarvan hij wordt verdacht, ook daadwerkelijk erkent.³⁰ Ook hiermee wordt beoogd tegenwicht te bieden aan de

27 Zie onder meer G.J.M. Corstens/J. Borgers & T. Kooijmans, *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer: Kluwer 2018, p. 121-124.

28 Zie de Aanwijzing hoge transacties en bijzondere transacties, par. 4.

29 Zie <https://www.om.nl/documenten/publicaties/fp-hoge-transacties/feitenrelaas/map/transactieovereenkomst-ing> alsmede het bijbehorende feitenrelaas <https://www.om.nl/documenten/publicaties/fp-hoge-transacties/feitenrelaas/map/feitenrelaas-ing>.

30 Zie de antwoorden van de minister op kritische Kamervragen naar aanleiding van een uitzending van Zembla over de schikkingspraktijk van het Openbaar Ministerie (*Aanhangsel van de Handelingen II* 2017/18, 2207, p. 1-5). Zie hierover ook Sikkema & De Zanger, *Platform Modernisering Strafvordering* 2019/4.

suggestie dat de verdachte ‘gemakkelijk wegkomt’ met de transactie, terwijl de schuldvraag in het midden blijft.

Voorstel tot invoering van rechterlijke toetsing

Ondanks de in de voorgaande paragraaf besproken procedure, werd – mede naar aanleiding van de maatschappelijke en politieke commotie rond voornoemde geruchtmakende schikkingen – de roep om verzwaring van de procedure voor het sluiten van hoge transacties steeds luider, ook binnen de literatuur. In het bijzonder werd steeds nadrukkelijker gepleit voor het introduceren van enige vorm van rechterlijke controle op de voorgenomen transactie,³¹ waarbij ook geregeld werd verwezen naar vergelijkbare regelingen in andere jurisdicties.³² Tegelijkertijd zijn er ook andersoortige geluiden te horen: zo zijn er ook verklaarde tegenstanders van een dergelijke vorm van rechterlijke toetsing,³³ terwijl er ook stemmen opgaan om – in lijn met het voornemen de transactie geheel te vervangen door de strafbeschikking – ook het instrument van de hoge transactie in de vorm van de strafbeschikking te gieten³⁴ of om in bepaalde categorieën zaken de verplichting van rechterlijke bemoeienis voor te schrijven zonder dat een voorafgaand onderzoek ter terechtzitting noodzakelijk is.³⁵ Aldus zijn in het recente verleden verschillende oplossingsrichtingen aangedragen voor het dilemma tussen enerzijds efficiënte buitengerechtelijke afdoening en anderzijds rechterlijke betrokkenheid teneinde bepaalde rechtsstatelijke waarden zoals onafhankelijke oordeelsvorming en openbaarheid hoog te houden.

Hoewel de minister bij eerdere gelegenheden nog afwijzend op de invoering van rechterlijke toetsing van hoge transacties reageerde,³⁶ ging de minister in zijn

31 Zie onder meer Van Asperen de Boer & Van Duijvenbode 2014; Kessler 2015, p. 148-150; K.C.J. Vriend, ‘De hoge en bijzondere transactie: een pleidooi voor rechterlijke controle op de afdoening buiten geding’, *TBS&H* 2016, nr. 4, p. 194-204; J.H. Crijns en R.S.B. Kool, ‘Afscheid van de klassieke strafrechtelijke procedure?’, in: L.M. Coenraad e.a., *Afscheid van de klassieke procedure?* (Handelingen NJV 2017-1), Deventer: Wolters Kluwer 2017, p. 329-331; en Corstens 2019, p. 101-102. Corstens pleitte eerder tijdens een afscheidsinterview in *Buitenhof* op 26 oktober 2014 ter gelegenheid van zijn vertrek als president van de Hoge Raad ook al voor invoering van enigerlei vorm van rechterlijke betrokkenheid bij hoge transacties.

32 Zie onder meer G.M. Verhage en M. 't Sas, ‘De transactie voortaan semi-buitengerechtelijk? Aanbevelingen voor de aanstaande rechterlijke toets van de hoge en bijzondere transactie’, *Tijdschrift voor Sanctierecht & Onderneming* 2019, nr. 2/3, p. 76-86, die achtereenvolgens de relevante regelingen in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk bespreken.

33 Zie N.G.H. Verschaeren en A.B. Schoonbeek, ‘Geschikt en gewogen; streeft roep om rechterlijke toetsing van transacties doel voorbij?’, *TBS&H* 2015, nr. 5, p. 190-205.

34 Zie Sikkema & De Zanger, *Platform Modernisering Strafvordering* 2019/4. Zie hierover nader het vervolg van dit betoog.

35 Zie B.F. Keulen, ‘Strafrechter en consensualiteit’, *DD* 2014/71, p. 739-749.

36 Zie *Kamerstukken I* 2014/15, 34 000 VI, W en *Kamerstukken II* 2014/15, 34 000 VI, 22.

beleidsreactie naar aanleiding van de evaluatie van de Wet OM-afdoening toch 'om'.³⁷ Hij kondigde aan dat hij inderdaad van plan was een vorm van rechterlijke controle op het sluiten van hoge transacties te gaan uitwerken. Hierbij denkt hij aan een besloten raadkamerprocedure waarin de rechter – gehoord de betrokken partijen – de voorgenomen transactie marginaal toetst op de aanwezigheid van voldoende bewijs voor het strafbare feit waarvan de verdachte wordt verdacht, het proces van totstandkoming en op overeenstemming met de voorwaarden aan hoge transacties. De rechter zou deze toetsing moeten verrichten op basis van de door het Openbaar Ministerie verstrekte informatie (en – naar mag worden aangenomen – het in raadkamer verhandelde); het is volgens de minister niet de bedoeling dat de rechter zelfstandig nader onderzoek verricht. De uitkomst van de rechterlijke toetsing zou vervolgens openbaar moeten worden gemaakt. Tot slot geeft de minister aan dat – gezien de onderlinge samenhang (vgl. bijvoorbeeld de schikking met ING) – een vergelijkbare procedure zou moeten gaan gelden voor ontnemingschikkingen in de zin van art. 511c Sv.

Enkel op basis van deze summier schets van de contouren van een regeling van rechterlijk toezicht op hoge transacties valt de voorgenomen regeling moeilijk te beoordelen. Toch plaatst Corstens – oud-president van de Hoge Raad en fervent hoeder van het rechterlijk domein – terecht alvast de nodige kanttekeningen bij het besloten karakter van de voorgenomen raadkamerprocedure. Vanuit het perspectief van transparantie voegt een dergelijke regeling immers weinig toe. Want wat schiet de samenleving ermee op wanneer de toetsing achter gesloten deuren plaatsvindt en enkel de uitkomst daarvan wordt geopenbaard?³⁸ Dat is met de huidige procedure waarin de minister al dan niet zijn fiat geeft immers ook al het geval, zeker nu elke hoge transactie vergezeld dient te gaan van een persbericht. De meerwaarde van de voorgestelde regeling moet dan enkel worden gezocht in het feit dat er onafhankelijk toezicht door een rechter plaatsvindt in plaats van door de minister als representant van de uitvoerende macht. Op zichzelf kan de transactie daarmee aan geloofwaardigheid winnen, maar hoe de vork precies in de steel steekt en welke overwegingen tot de totstandkoming van de transactie in de overeengekomen vorm hebben geleid, blijft ook in de voorgestelde regeling in nevelen gehuld. Bovendien kan in de voorgestelde regeling ook de indringendheid van de rechterlijke toetsing moeilijk worden achterhaald. Dat klemt des te meer nu de beide partijen er onderling al uit zijn en dus in de meeste gevallen helemaal niet zullen zitten te wachten op rechterlijke bemoeienis. De rechter die dientengevolge op een gesloten front van twee partijen stuit en zich ook nog eens onbespied door het oog van de kritische buitenwereld waant, wordt niet bepaald uitgenodigd de voorgenomen transactie uitgebreid tegen het licht te houden en gaten te schieten in het gesloten bastion van de contractanten. Dat de minister aangeeft dat de rechter niet wordt geacht op eigen onderzoek uit te gaan, doet die vrees alleen maar toenemen. Wat dan enkel nog resteert, is een marginale rechterlijke toets om te

³⁷ Zie *Kamerstukken II* 2018/19, 29279, 478, p. 7-10.

³⁸ Zie Corstens, in: *Praktisch en Veelzijdig* 2019, p. 103. Zie in vergelijkbare zin Sikkema & De Zanger, *Platform Modernisering Strafvoeding* 2019/4.

bezien of het Openbaar Ministerie het instrument van de transactie niet misbruikt om een bewijstechnisch zwakke zaak te redden, of de geldende regelgeving ter zake hoge transacties in acht is genomen en of de verdachte niet al te zeer onder druk is gezet om met de transactie akkoord te gaan. In geval partijen hier zelf geen vraagtekens bij plaatsen, is het evenwel de vraag of de rechter dit goed zal kunnen beoordelen. In dergelijke gevallen vormt hooguit de eventuele inhoudelijke on-evenwichtigheid van de transactie zelf een aanknopingspunt.

Rechterlijke toetsing door civielrechtelijke bril

Voordat we verdergaan op de vraag op welke wijze de rechterlijke toetsing van de transactie het beste zou kunnen worden ingericht, loont het wellicht de moeite om te kijken of het civiele contractenrecht in dit verband interessante aanknopingspunten biedt. Dat lijkt echter maar in beperkte mate het geval. Bezien door de bril van het contractenrecht levert de voorgestelde procedure voor de totstandkoming van een hoge transactie immers reeds op zichzelf een nogal zeldzame en wonderlijke figuur op, nu aanbod en aanvaarding van de betrokken contractspartijen in de voorgestelde constructie enkel op zichzelf niet voldoende zijn voor de totstandkoming van de transactie. De partijen zijn hooguit bij machte een voorgenomen overeenkomst te sluiten onder de opschortende voorwaarde van een rechterlijk fiat.³⁹ Tegelijkertijd moet worden vastgesteld dat dit onder de huidige regeling slechts tot op zekere hoogte anders is; ook nu hebben Openbaar Ministerie en verdachte het immers niet volledig zelf in de hand of de zaak door middel van een transactie kan worden afgedaan. Slechts wanneer de minister de voorgenomen transactie ‘voor zijn politieke verantwoordelijkheid wil nemen’, kan deze tot stand komen. Nu is een ministerieel fiat weliswaar van een andere orde dan onafhankelijk rechterlijk toezicht, al was het alleen al omdat het Openbaar Ministerie – hoewel op afstand – hiërarchisch ondergeschikt is aan de minister. Toch is dit vanuit het perspectief van binnen het contractenrecht leidende beginselen als partijautonomie en contractsvrijheid eerder een gradueel dan een principieel verschil. Aldus wijkt de gekozen constructie, waarin het aan een latere derde is om de wilsovereenstemming tussen partijen tot een volwaardige transactie te veredelen, duidelijk af van het uitgangspunt in het civiele contractenrecht dat de enkele

³⁹ Voor het strafrecht is de gekozen constructie overigens niet helemaal uniek, nu art. 226g e.v. Sv vereist dat een voorgenomen afspraak met een kroongetuige ter toetsing aan de rechter-commissaris wordt voorgelegd. Pas als deze instemt, komt de overeenkomst tussen het Openbaar Ministerie en de kroongetuige daarmee daadwerkelijk tot stand. Zie over deze procedure onder meer J.H. Crijns, M.J. Dubelaar & K.M. Pitcher, *Collaboration with Justice in the Netherlands, Germany, Italy and Canada. A Comparative Study on the Provision of Undertakings to Offenders Who Are Willing to Give Evidence in the Prosecution of Others*, The Hague: Eleven International Publishing 2018.

wilsovereenstemming – eventuele vormvoorschriften daargelaten – constitutief is voor de totstandkoming van de overeenkomst.⁴⁰

Daarmee is evenwel niet gezegd dat rechterlijke bemoeienis met overeenkomsten of schikkingen geheel vreemd is aan het civiele recht, met name niet in gevallen waarin het belang van bescherming van bepaalde zwakkere partijen duidelijk aan de orde is. Zo doet de voorgestelde rechterlijke toetsing van hoge transacties vaag in de verte denken aan de ingevolge de Wet collectieve afwikkeling massaschade (WCAM) in 2005 ingevoerde mogelijkheid om een schikkingsovereenkomst, die voorziet in de afwikkeling van een massaschade en die is gesloten tussen de aansprakelijke partij en een organisatie die de belangen van de gedupeerden behartigt, door de rechter algemeen verbindend te laten verklaren voor de gehele groep van gedupeerden.⁴¹ Tegelijkertijd is direct duidelijk dat het hier niet de overeenkomst zelf is die pas na rechterlijke bemoeienis tot stand komt, maar dat de reeds gesloten en tussen de contractanten reeds van kracht zijnde overeenkomst als gevolg van de rechterlijke tussenkomst een bredere werking krijgt.⁴² In het personen- en familierecht en het faillissementsrecht kunnen daarentegen ook meer rechtstreekse vormen van rechterlijke bemoeienis worden aangetroffen. Zo schrijft art. 1:345 BW voor dat de voogd de machtiging van de kantonrechter behoeft alvorens hij bepaalde overeenkomsten voor rekening van de minderjarige kan sluiten. In dat geval lijkt het echter vooral te gaan om het voorafgaand afgeven van een rechterlijke machtiging om een bepaalde overeenkomst aan te gaan, niet zozeer om het achteraf toetsen van een concreet voorgenomen overeenkomst, zoals het geval is bij de rechterlijke toetsing van een voorgenomen hoge transactie. Art. 104 Faillissementswet bepaalt daarentegen dat de curator de goedkeuring van de rechter-commissaris behoeft alvorens hij een vaststellingsovereenkomst of een schikking aangaat.⁴³ Zie ik het goed, dan gaat het hier wel degelijk om een rechterlijk fiat van een concreet voorgenomen vaststellingsovereenkomst of schikking. In die zin doet deze procedure wel sterk denken aan de voorgestelde

40 Zie Jac. Hijma e.a., *Rechtshandeling en overeenkomst* (9^e druk), Deventer: Wolters Kluwer 2019, nr. 14. Overigens is daarmee niet gezegd dat de uitgangspunten van partijautonomie en contractsvrijheid in het civiele recht ook altijd prominent aanwezig zijn. Zo komt het geregeld voor dat partijen hun wederpartij niet voor het uitkiezen hebben (vgl. bijv. water- en energiecontracten; zie in dit verband I.S.J. Houben, *Contractdwang* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2005). Ook kan het voorkomen dat de inhoud van de overeenkomst grotendeels door de wet wordt voorgeschreven (vgl. bijv. huur- en arbeidscontracten).

41 Zie de Wet collectieve afwikkeling massaschade van 23 juni 2005 (*Stb.* 2005, 340), in werking getreden op 27 juli 2005.

42 Een tot op zekere hoogte vergelijkbare constructie is het algemeen verbindend verklaren van een cao voor de gehele bedrijfstak, zij het dat deze beslissing niet door de rechter maar door de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wordt genomen.

43 Hierbij dient de rechter-commissaris zich 'gelet op zijn taak toezicht te houden op het beheer en de vereffening van de failliete boedel [...] in de eerste plaats te laten leiden door het belang van de boedel'. Zie HR 22 december 2017, ECLI:NL:HR:2017:3253, *NJ* 2018/46 (*FB Administratieve Consulting c.s./S. c.s.*).

rechterlijke toetsingsprocedure voor hoge transacties. Tegelijkertijd is het gezien de geheel andere context lastig om hierin rechtstreekse inspiratie te vinden voor de gewenste inrichting van de toetsingsprocedure in geval van hoge transacties. Voor het overige zijn mij geen civielrechtelijke overeenkomsten bekend die enkel door tussenkomst van de rechter of een andere derde tot stand kunnen komen en zodoende als voorbeeld voor de in het strafrecht vorm te geven procedure kunnen dienen. In die zin biedt het civiele contractenrecht dan ook betrekkelijk weinig houvast bij de discussie over de rechterlijke toetsing van hoge transacties in strafzaken en de gewenste vormgeving daarvan.

Hoe nu verder met de hoge transactie?

Resteert de vraag: hoe nu verder met de hoge transactie? Vanuit civielrechtelijk perspectief lijkt rechterlijke toetsing van een voorgenomen overeenkomst reeds op zichzelf een tamelijk zeldzaam en wonderlijk construct op te leveren. Vanuit strafrechtelijk perspectief zijn er daarentegen wel degelijk valide argumenten om de rechter de vinger aan de pols te laten houden teneinde te voorkomen dat het publieke belang al te gemakkelijk naar de achtergrond verdwijnt. Hiervoor zijn evenwel al de nodige kanttekeningen geplaatst bij de voorgestelde marginale rechterlijke toetsing van de voorgenomen transactie in de beslotenheid van de raadkamer. Betekent dit nu dat de minister er beter aan doet om toch voor een openbare en meer indringender vorm van rechterlijke toetsing te kiezen? Vanuit het perspectief van rechtsstatelijke waarborgen als onafhankelijke oordeelsvorming, transparantie en rechtsbescherming kan die vraag voorzichtig bevestigend worden beantwoord.

Wel zou een dergelijke intensieve vorm van rechterlijke toetsing zich (nog) moeizamer verdragen met het consensuele karakter van de transactie, nu de totstandkoming van de transactie daarmee nog meer buiten de macht van de directe partijen komt te liggen. De vraag is of dat erg is; het consensuele karakter van de transactie is immers een middel en geen doel op zich. Integendeel, juist vanwege dit consensuele karakter heeft de wetgever de transactie enige tijd geleden grotendeels ingeruild voor de strafbeschikking, die zich – zoals hiervoor reeds betoogd – kenmerkt door eenzijdige schuldvaststelling door het Openbaar Ministerie. De ratio hierachter was dat de buitengerechtelijke afdoening van strafbare feiten daarmee minder afhankelijk werd van de opstelling van de verdachte: waar de transactie immers enkel met de expliciete instemming van de verdachte tot stand kan komen, kan het Openbaar Ministerie de strafbeschikking eenzijdig uitvaardigen, waarna het aan de verdachte is of hij besluit daarin te berusten dan wel daartegen in het geweer te komen door verzet in te stellen.⁴⁴ Zeker in standaardzaken zou dit een flink efficiëntiewinst moeten opleveren (welke winst overigens in de praktijk nog maar tot op zekere hoogte lijkt te worden geboekt).⁴⁵

⁴⁴ Zie *Kamerstukken II 2004/05*, 29849, 3, p. 1.

⁴⁵ Zie onder meer F.P. van Tulder e.a., 'Van schikking naar strafbeschikking? Een eerste balans,

De vraag is of dit strafbeschikkingsmodel ook voor het speelveld van de hoge transactie de voorkeur verdient. In de literatuur wordt hier wel voor gepleit, met als belangrijkste argument dat de hoge transactie in de loop der jaren zodanig aan banden is gelegd dat het verschil met de strafbeschikking thans nog maar relatief is, waarbij onder meer wordt gewezen op het eerdergenoemde gegeven dat de minister inmiddels uitdraagt dat instemming door de verdachte met de transactievoorwaarden ook een erkenning van schuld inhoudt.⁴⁶ De minister geeft in zijn eerdergenoemde beleidsreactie op de evaluatie van de Wet OM-afdoening evenwel aan de transactie – anders dan destijds de bedoeling was⁴⁷ – ook in de toekomst te willen behouden, maar dan alleen in de vorm van de hoge transactie en met toevoeging van de hiervoor genoemde marginale rechterlijke toetsingsprocedure.⁴⁸ Deze keuze om de hoge transactie te behouden komt mij voor als een verstandige. Waar de door richtlijnen gedicteerde aanpak bij de buitengerechtelijke afdoening van standaardzaken zich wellicht beter leent voor het model van de strafbeschikking, kenmerkt het speelveld waarop de hoge transactie thans acteert zich uit de aard der zaak veel meer door overleg en onderhandeling over de meest passende wijze van afdoening. Bovendien, zo dit al gewenst zou zijn, voorkomt het omgieten van de hoge transactie in het strafbeschikkingsmodel niet dat voorafgaand aan de ‘eenzijdige’ uitvaardiging van de strafbeschikking nog steeds over de inhoud van de strafbeschikking kan worden onderhandeld, met als doel tot een zodanige strafbeschikking te komen dat daartegen geen verzet wordt ingesteld. Waarom dan niet het beestje bij de naam (blijven) noemen en dit consensuele model ook in de daarvoor meest passende vorm van de transactie tot uitdrukking brengen?

Dat vervolgens de onafhankelijke rechter het eindproduct van dit overleg- en onderhandelingsmodel nog eens kritisch tegen het licht houdt, moge vanuit het perspectief van het contractenrecht wellicht een wat wonderlijk construct opleveren, het zou al met al misschien wel het beste van twee werelden kunnen opleveren: de mogelijkheid voor het Openbaar Ministerie en de verdachte om er samen uit te komen, zonder dat de samenleving in vergaande mate buitenspel wordt gezet. Natuurlijk worden de voordelen van afdoening door middel van een transactie in termen van efficiëntiewinst en het voorkomen van reputatieschade daarmee wat minder groot, maar het instrument van de hoge transactie kan daarmee wel aan legitimiteit winnen.

NJB 2017/6, p. 383-392 en D. Abels e.a., *Evaluatie Wet OM-afdoening*, Amsterdam/Den Haag: WODC 2018.

46 Zie *Aanhangsel van de Handelingen II* 2017/18, 2207, p. 1-5.

47 Zie *Kamerstukken II* 2004/05, 29849, 3, p. 6.

48 Zie *Kamerstukken II* 2018/19, 29279, 478, p. 7-10.

Tot slot

Het voorstel tot invoering van rechterlijke controle van hoge transacties onderstreept nog eens dat het consensuele karakter van de transactie betrekkelijk is. De lagere transacties in standaardzaken worden grotendeels door richtlijnen met gefixeerde tarieven gedicteerd, met een stevige beperking van de contractsvrijheid tot gevolg. In geval van hoge transacties ontstaat weliswaar meer ruimte voor overleg en onderhandeling en daarmee voor partijautonomie en contractsvrijheid, maar juist bij dit type transacties dringen rechtsstatelijke noties als transparantie, rechtsbescherming en onafhankelijke oordeelsvorming zich sterk op. Het huidige voorstel tot invoering van rechterlijke toetsing van hoge transacties is daarvan ook het rechtstreekse gevolg. Of en in hoeverre dit ook betekent dat met omarming van dit voorstel de contractsvrijheid ook vergaand de das om wordt gedaan, valt echter nog te bezien, waarbij met name de intensiteit van de rechterlijke toetsing een bepalende factor zal zijn. Zolang Openbaar Ministerie en verdachte het niet al te bont maken en oog voor het publieke belang blijven houden, is er een gereede kans dat de toetsende rechter in het gros van de gevallen bereid zal zijn de wilsovereenstemming tussen partijen te respecteren.